

Comparative Analysis of the Parliamentary Research Commission Reports Published 2010 and 2021 in the Earthquake Specific

Onder Bozkurt ¹, Halil Ibrahim Cicekdagi ¹

¹ Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD), Ankara, Türkiye
ORCID: 0000-0003-1152-3096, 0000-0002-3535-0647

Keywords

Earthquake, Parliamentary research, Risk reduction, Disaster management, Urban transformation

Highlights

*Sustainable development
*Urban transformation studies
*Disaster risk reduction studies

Aim

Making a comparative evaluation of reports and revealing the main themes emphasized regarding the reduction of disaster risks in particular for earthquakes

Location

--

Methods

The reports were coded with keywords determined by experts, converted into numerical data and analysed using the MAXQDA program

Results

Two reports have similarities at the rate of 60%. The urban transformation and building inspection systems are the prominent issues in both reports

Supporting Institutions

The author(s) declared that this study has used no support data from other institutions

Financial Disclosure: The author(s) declared that this study has received no financial support

Peer-review

Externally peer-reviewed

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Manuscript

Research Article

Received: 10.03.2022

Revised: 20.04.2022

Accepted: 25.04.2022

Printed: 30.06.2022

DOI

10.46464/ tdad.1085753

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International Non-Commercial License

Corresponding Author

Halil Ibrahim Cicekdagi
Email: cicekdagi@gmail.com

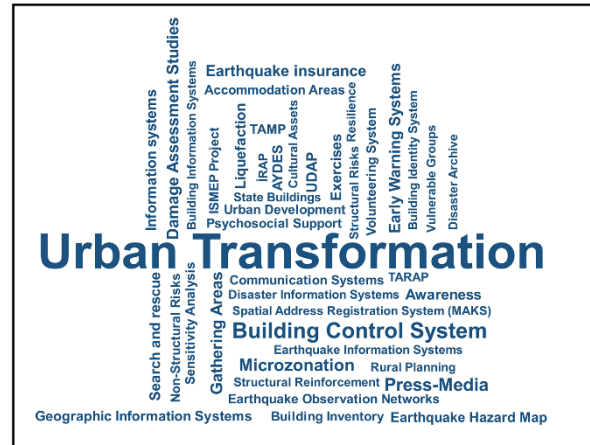

Figure
Code map consisting of all coding done

How to cite:

Bozkurt O., Cicekdagi H.I., 2022. Comparative Analysis of the Parliamentary Research Commission Reports Published 2010 and 2021 in the Earthquake Specific, Turk. J. Earthq. Res. 4(1), 137-154, <https://doi.org/10.46464/tdad.1085753>

Deprem Özelinde 2010 ve 2021 Yıllarında Yayımlanan Meclis Araştırma Komisyon Raporlarının Karşılaştırmalı Analizi

Önder Bozkurt¹, Halil İbrahim Çiçekdağı¹

¹ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Ankara, Türkiye
ORCID: 0000-0003-1152-3096, 0000-0002-3535-0647

ÖZET

Çalışmada, 2010 yılında yayımlanan “Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan” Meclis Araştırması Komisyonu Raporu ile 2021 yılında yayımlanan “Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan” Meclis Araştırması Komisyonu Raporu karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmuştur. Çalışmanın amacı, bu raporların karşılaştırmalı olarak değerlendirmesini yaparak deprem özelinde afet risklerinin azaltılmasına ilişkin vurgulanan ana temaları ortaya çıkarmaktır. Raporlar uzmanlarca belirlenen anahtar kelimeler ile kodlanarak sayısal veriye dönüştürülmüş ve MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında raporların benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiştir. Analiz sonucunda iki raporun %60 oranında benzerlikler taşıdığı, kentsel dönüşüm ve yapı denetim sistemlerinin iki raporda da öne çıkan konular olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler

Deprem, Meclis araştırması, Risk azaltma, Afet yönetimi, Kentsel dönüşüm

Öne Çıkanlar

- * Sürdürülebilir kalkınma
- * Kentsel dönüşüm çalışmaları
- * Afet risk azaltma çalışmaları

Makale

Araştırma Makalesi

Geliş: 10.03.2022
Düzeltilme: 20.04.2022
Kabul: 25.04.2022
Basım: 30.06.2022

DOI

10.46464/ tdad.1085753

Sorumlu yazar

Halil İbrahim Çiçekdağı
Eposta:
cicekdagi@gmail.com

Comparative Analysis of the Parliamentary Research Commission Reports Published 2010 and 2021 in the Earthquake Specific

Onder Bozkurt¹, Halil İbrahim Cicekdagi¹

¹ Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD), Ankara, Türkiye
ORCID: 0000-0003-1152-3096, 0000-0002-3535-0647

ABSTRACT

In the study, the Report of the Parliamentary Research Commission “Established to Determine the Measures to be taken in Earthquake Management by Investigating the Earthquake Risk” published in 2010 and the Report of the Parliamentary Research Commission “Established to Determine the Measures to be taken to Minimize the Damages of Earthquakes and the Measures to be taken against the Earthquake”, published in 2021, subjected to a comparative analysis. The aim of the study is to make a comparative evaluation of these reports and to reveal the main themes emphasized regarding the reduction of disaster risks in particular for earthquakes. The reports were coded with keywords determined by experts, converted into numerical data and analysed using the MAXQDA program. Within the scope of the study, the similarities and differences of the reports were examined. As a result of the analysis, it was seen that the two reports have similarities at the rate of 60% and the urban transformation and building inspection systems are the prominent issues in both reports.

Keywords

Earthquake, Parliamentary research, Risk reduction, Disaster management, Urban transformation

Highlights

- * Sustainable development
- * Urban transformation studies
- * Disaster risk reduction studies

Manuscript

Research Article

Received: 10.03.2022
Revised: 20.04.2022
Accepted: 25.04.2022
Printed: 30.06.2022

DOI

10.46464/ tdad.1085753

Corresponding Author

Halil İbrahim Cicekdagi
Email:
cicekdagi@gmail.com

1. GİRİŞ

Sismik riskleri azaltma stratejileri, depremlerden kaynaklanan ölümleri, ekonomik kayıpları ve sosyal bozulmaları en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Dünyadaki deprem ölümlerinin %75'inin yapısal göçükler nedeniyle yaşandığı bilinmektedir (Coburn ve diğ. 1992). Türkiye topraklarının büyük bir bölümü de deprem riski altında bulunmakta ve geçmiş tecrübelerden anlaşıldığı üzere, diğer afet türleri arasında deprem afetinin yıkıcı sonuçları hemen hemen tüm sektörlerde yoğun bir şekilde hissedilebilmektedir. Bu nedenle deprem tehlike ve risklerini en aza indirmek amacıyla kalkınma planları başta olmak üzere, yürürlüğe konulan birçok ulusal stratejik belgede, bu afet türünün muhtemel zararlarını giderici hedef ve öncelikler ortaya konulmaktadır.

Meydana gelebilecek depremlerin yol açabileceği muhtemel zararları en aza indirmek için risk azaltma stratejileri hayata geçirilmektedir. Risk azaltma stratejilerinin odak bileşeninde, öncelikle depreme dayanıklı yapıların inşa edilmesi ve sonrasında hali hazırda inşa edilmiş olan riskli yapıların güçlendirilmesi yer almaktadır. Bu durumun özellikle gelişmekte olan ülkelerde geçerli bir süreç olacağı ve gelecekte de değişmeyeceği değerlendirilmektedir (Bilham 2009, Tucker 2004). Mevcut yapıların değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi, tasarım sürecinde, binanın gelecekteki performansları ile ilgili hususlarına bakılarak yapılmaktadır (Dong ve diğ. 2013).

Bir bölge için deprem riskinin; tehlikeye, risk altındaki varlıkların kırılabilirliğine ve maruz kalmaya bağlı olduğu gerçeğinden hareketle, bu tehlikelerin belirli bir zaman aralığında belirli bir şiddette depreme dönüşme olasılığı bir alanın fiziksel özelliği olan sismisiteye bağlıdır. Binalar için sismik kırılabilirlik, sismik olaylardan kaynaklanan hasar potansiyellerini ifade etmekte olup yetersiz tasarıma sahip, malzeme özellikleri zayıf veya bakım eksikliği olan savunmasız binaların bir depremden sonra muhtemelen daha büyük hasar görebileceği öngörülmektedir (Polese ve diğ. 2018). Sismik riskin yüksek olduğu bölgelerde sadece ekonomik kayıplar (onarım/güçlendirme/yeniden inşa) veya sadece çevresel sonuçlar (ciddi hasar görmüş binaların onarımı/yeniden inşasından kaynaklanan enerji kaynakları ve karbondioksit emisyonu) ile karşılaşmamakta aynı zamanda sosyal sonuçlar (arızalar, yaralanmalar veya ölümler) yaşanabilmektedir. Üstelik bu durum sürdürülebilirlik politikalarını güçlü bir şekilde etkileyebilmektedir. Bu nedenle, aynı zamanda yüksek derecede maruz kalmanın ve kırılabilirliklerin olduğu, tehlikeye eğilimli ülkelerde risk azaltma politikalarının teşvik edilmesine gereksinim duyulmaktadır. Sismik tehlikeye müdahale etmek mümkün olmadığından, afetlerin azaltılmasına yönelik temel politika yaklaşımları, ya etkiyi azaltmaya (örneğin, büyüme kısıtlamaları veya arazi kullanımı düzenlemeleri yoluyla) ya da olayların sonuçlarını hafifletmeye yöneliktir. Olayların sonuçlarını hafifletmeyi amaçlayan bu politika, hazırlık bilgilerinin güçlendirilmesi, yeni binalar için bina yönetmeliklerinin iyileştirilmesi veya güvenli olmayan mevcut binalar için güçlendirme çalışmalarının teşvik edilmesi yoluyla gerçekleştirilebilmektedir (Comerio 2004).

Türkiye özelinde sismik riskin azaltılmasına yönelik ortaya konulan gerek imar planlarına ilişkin kanuni düzenlemeler ve mekânsal alanların seçimine yönelik çalışmalar gerekse uzun yıllar içinde edinilen tecrübelerin yansıtıldığı bina deprem yönetmelikleri ve deprem tehlike haritaları bu alanda yapılmış çalışmalara temel bir dayanak oluşturmaktadır. Bu hukuki metinler ile diğer yasal düzenlemelerin amacı, yaşanan afetler sonrası ortaya çıkabilecek kayıpların minimize edilmesini sağlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda hem ilgili kurumların kurmuş oldukları komisyonlar hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) çatısı altında kurulan araştırma ve inceleme komisyonları, yürürlükteki mevzuatın sahada uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmekle birlikte hukuki açıdan ihtiyaç duyulan yeni düzenlemeler konusunda görüş ve değerlendirmelerde bulunmaktadırlar.

Bu bağlamda 2010 yılında yayımlanan “*Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*”

Raporu (TBMM 2010) ile 2021 yılında yayımlanan “*Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*” raporu (TBMM 2021) deprem risklerini ve muhtemel zararlarını en aza indirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada, 30 Ekim 2020 tarihinde İzmir Seferihisar açıklarında meydana gelen depremin ardından, 3 Kasım 2020 tarihinde TBMM bünyesinde kurulan “*Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyon*” tarafından hazırlanan rapor titiz bir şekilde incelenmiş ve yine deprem özelinde 2010 yılında yayımlanan “*Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon*” raporu ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın amacı, Meclis araştırma komisyon raporlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirmesini yaparak söz konusu raporlarda vurgulanan ana temaları ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında ele alınan raporlar, afet ve acil durum yönetimi konusunda çalışma yapan uzmanlarca belirlenen anahtar kelimeler ile kodlanarak sayısal veriye dönüştürülmüştür. Bu veriler deprem risklerinin azaltılması noktasında karşılaştırmalı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu bağlamda hazırlanan çalışma, üç ana bölümden müteşekkil olup birinci bölüm çalışmanın nasıl ele alındığına yönelik bilgilerin yer aldığı ve analiz edildiği yöntem ve veri analizi kısmından oluşmaktadır. Meclis Araştırma Komisyonlarına ait 2010 yılı raporu ve 2021 yılı raporlarının karşılaştırmalı analizinden elde edilen bulguların yer aldığı bölüm, çalışmanın ikinci bölümünü oluşturmaktadır. Çalışmanın son bölümü ise sonuç ve değerlendirme kısmına ayrılmış olup bu kısımda ortaya konulan değerlendirmelerle birlikte önerilerde bulunulmuştur.

2. YÖNTEM ve VERİ ANALİZİ

Karşılaştırmalı çalışmaların amacı ele aldığı konuya bütüncül bir yaklaşım gerçekleştirmektir. Karşılaştırma yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışmada, farklı iki belge analize tabi tutulmuştur. İncelemeye tabi raporlar uzman bir grubun (yazarlar) üyelerince tartışılmış olup yüzlerce sayfa tutan raporların bu makale kapsamında açık ve sarıh olarak anlaşılması amaçlanmaktadır. Ortaya çıkan karşılaştırmalı raporun benzerlikleri, farkları ve hali hazırda deprem özelinde yürütülen uygulamalara getirdiği yaklaşımlar çalışma kapsamında yansıtılmaya gayret edilmiştir.

Pek çok farklı kullanım alanında iyi bir öğretim aracı olarak değerlendirilen karşılaştırmalı araştırmaların çalışma hukukunda önemli faydaları bulunmaktadır. Araştırmacı bu yöntemle kendi sisteminin güçlü ve sağlıklı yönlerini görebilmekte ve aynı zamanda zayıf yönlerinin de olduğunu farkına varmaktadır (Dereli 2009).

1982 Anayasasının TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yolları başlıklı 98'inci maddesinde; TBMM'nin; meclis araştırması, genel görüşme, meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanacağı hüküm altına alınmıştır. Bahsi geçen bu bilgi edinme ve denetleme yollarından biri olan meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemelerdir (Resmi Gazete 1982). TBMM İç Tüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddelerinde Meclis araştırmasının belli bir konuda bilgi edinmek amacıyla yapılan incelemeden ibaret olduğu, Meclis araştırma komisyon raporu hakkında Genel Kurulda, genel görüşme açıldığı belirtilmektedir. Ayrıca bu komisyonun yetkileri arasında; pek çok kurum kuruluştan gerektiğinde bilgi talep ederek incelemede bulunmak ve ilgililerini çağırıp bilgi almak gibi yetkileri bulunmaktadır (Resmi Gazete 1973).

Verilerin analizinin yapılmasında bilgisayar yazılımlarından da faydalanılarak araştırmanın güvenilirliğinin artırılmasına katkı sağlanmıştır. Bilgisayar yazılımının kullanılması araştırmacıya çalışma verilerinin analizinde pek çok kolaylık sağlayabilmektedir (Silverman

2010, Creswell 2014). Çalışma kapsamında MAXQDA veri analiz yazılımı kullanılarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

MAXQDA programında incelemeye tabi veriler kodlar halinde kodlanmakta, sonrasında ise analizler gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın güvenilirliğinin sağlanması amacıyla verilerden elde edilen kodlar, uzman görüşlerine başvurularak uyum ve fikir birliği oluşturulmuş böylelikle araştırmacının güvenilirliği desteklenmiştir.

Kamuya açık olan TBMM arşivleri tarandığında, 1962 senesinden günümüze kadar, depremler konusunda on defa araştırma komisyonu kurulmuş olduğu ve bu komisyonlarca raporlar yazıldığı görülmektedir.

Tablo 1: 1962 yılından günümüze Meclis Araştırma Komisyonları (Eyidoğan 2021)
Table 1: Parliamentary Research Commissions since 1962 (Eyidoğan 2021)

Yer	Yasama Dönemi	Yasama Yılı	Esas No	Konu	Kuruluş-Görüşme Tarihi	Rapor
Cumhuriyet Senatosu	1		10/2	Iğdır Depremi Hakkında Kurulan Senato Araştırma Komisyonu	06/09/1962-02/10/1962	Var
TBMM	1	1	10/8	Kars Vilayetine Iğdır ilçesinde 5 Eylül 1962 tarihinde vuku bulan deprem dolayısıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	07/09/1962-05/12/1962	Var
TBMM	2/2	2	10/4,5	Deprem Bölgesindeki Genel Durum Hakkında Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	18/11/1966-21/06/1967	Var
Cumhuriyet Senatosu	15		10/25, 42	Lice Depremi Hakkında Kurulan Senato Araştırma Komisyonu	20/04/1976	Yok
Cumhuriyet Senatosu	16		10/59, 60	Deprem ve Depremle ilgili Yerleşim, Mesken, Ulaşım, Dağıtım, Depolama ve Afetler Fonu Hakkında Kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu Raporu.	18/01/1977-05/04/1979	Var
TBMM	5	1	10/6, 13	Doğu illerinde Meydana Gelen Deprem Hakkında Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	28/12/1977	Yok
Cumhuriyet Senatosu	17		10/78	Van-Muradiye-Çaldıran-Erciş Yörelerinde Meydana Gelen Deprem Hakkında Kurulan Senato Araştırma Komisyonu	02/03/1978	Yok
TBMM	21	3	10/66, 67, 68, 69, 70	Ülkemizde Meydana Gelen Deprem Felaketi Konusunda Yapılan Çalışmaların Tüm Yönleriyle İncelenerek Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	23/08/1999-22/02/2000	Var
TBMM	23	4	10/60, 63, 99, 242, 243, 244, 245, 246, 254, 256	Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	12/01/2010-07/04/2011	Var
TBMM	27	4	10/3200, 3361, 336, 3364, 3365	Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu	03/11/2021	Var

1962 yılından günümüze Meclis Araştırma Komisyonlarının yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde, araştırma komisyonlarından dördünün Cumhuriyet Senatosunca, altısının ise TBMM tarafından kurulduğu görülmektedir. TBMM'nin 1977 yılında kurduğu "Doğu illerinde Meydana Gelen Deprem Hakkında Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu" ve Cumhuriyet Senatosu'nun 1976 ve 1978 yıllarında kurduğu meclis araştırma komisyonlarında sonuç raporu aşaması tamamlanamamış olup hükümsüz sayılmıştır.

Çalışmada, 2010 yılında yayımlanan "Deprem Riskinin Araştırılarak Deprem Yönetiminde Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan" Meclis Araştırma Komisyonu Raporu (TBMM, 2010) ile 2021 yılında yayımlanan "Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin Ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan" Meclis Araştırma Komisyonu Raporu (TBMM, 2021) karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmuştur.

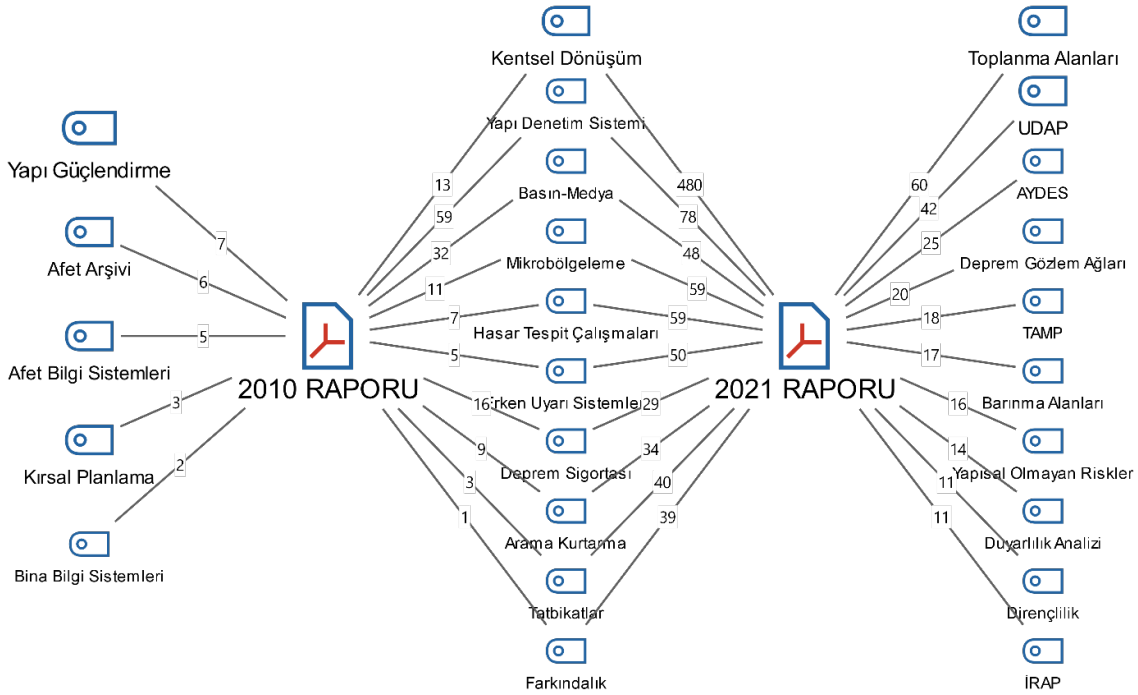
Araştırma kapsamında 2 farklı rapor üzerinden toplamda 43 farklı kod adı belirlenmiş ve analiz gerçekleştirilmiştir. Bu kodlamaların 2010 ve 2021 raporlarında yer alan dağılımları Tablo 2'de yer almaktadır. Yapılan toplam 1.609 kodlamanın 227'si 2010 yılı raporuna ait olup 1382 kodlama ise 2021 yılında yer almaktadır. 2010 yılında yayımlanan raporun 154 sayfadan, 2021 yılında yayımlanan raporun ise 524 sayfadan oluştuğu anlaşılmakta olup yapılan kodlamaların da gösterdiği üzere 2021 raporunun çok daha geniş kapsamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Yapılan kodlamalara ait frekans tablosu
Table 2: Frequency table of the encodings made

Kodlama	2010 Raporu	2021 Raporu	Toplam
Dirençlilik	0	11	11
Yapısal Riskler	0	6	6
Yapısal Olmayan Riskler	0	16	16
Afet Arşivi	6	0	6
İsmep Projesi	8	11	19
Kırsal Planlama	3	0	3
Kentsel Gelişme	4	10	14
Kentsel Dönüşüm	13	480	493
Ulusal Deprem Araştırma Programı (UDAP)	0	42	42
Duyarlılık Analizi	0	14	14
Deprem Tehlike Haritası	1	22	23
İl Risk Azaltma Planı (İRAP)	0	11	11
Türkiye Risk Azaltma Planı (TARAP)	0	8	8
Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)	0	18	18
Kültürel Varlıklar	2	5	7
Kamu Yapıları	2	9	11
Sıvılaşma	2	37	39
Mikrobölgeleme	11	59	70
Yapı Güçlendirme	7	0	7
Arama Kurtarma	9	34	43
Basın-Medya	32	48	80
Deprem Sigortası	16	29	45
Toplanma Alanları	0	60	60
Tatbikatlar	3	40	43
Farkındalık	1	39	40
Gönüllülük Sistemi	3	11	14
Deprem Gözlem Ağları	0	20	20
Bilgi Sistemleri	13	21	34
Coğrafi Bilgi Sistemleri	2	29	31
Bina Bilgi Sistemleri	2	0	2
Deprem Bilgi Sistemleri	3	2	5
Afet Bilgi Sistemleri	5	0	5
Bina Kimlik Sistemi	0	11	11
Afet Yönetimi Karar Destek Sistemi (AYDES)	0	25	25
Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS)	0	6	6
Haberleşme Sistemleri	5	10	15
Erken Uyarı Sistemleri	5	50	55
Hasar Tespit Çalışmaları	7	59	66
İncinebilir Gruplar	0	7	7
Psikososyal Destek	1	15	16
Barınma Alanları	0	17	17
Yapı Envanteri	2	12	14
Yapı Denetim Sistemi	59	78	137
TOPLAM	227	1382	1609
N = BELGELER	1	1	2

Tablo 2 incelendiğinde; 2010 yılına ait raporda en çok yer alan konunun 59 kodla “Yapı Denetim Sistemi” olduğu anlaşılmaktadır. Sonrasında 32 kodlama ile “Basın-Medya” gelmekte olup üçüncü sırada “Deprem Sigortası” yer almaktadır. Bu durum 2010 yılında yayımlanan meclis araştırma komisyon raporunun çoğunlukla bu üç konuya vurgu yaptığını göstermektedir. 2021 raporuna bakıldığında, raporda en fazla yer bulan konunun 480 kodlama ile “Kentsel Dönüşüm” olduğu görülmektedir. Sonrasında 2010 raporuna benzer şekilde 78 kodlama ile “Yapı Denetim Sistemi” gelmekte olup üçüncü sırada 60 kodlama ile “Toplanma Alanları” konusu yer almaktadır.

İki vaka modeli kullanılarak, kodların kapsamı görselleştirebilmektedir. İlişkili belgelerin benzerlikleri ve ayrışmaları bu model kullanılarak ortaya konulmuştur. Ayrıca kodların frekansları vaka bazında üretilmekte olup bunlara ait eklenmesi istenen notlar da görsele entegre edilebilmektedir (MAXQDA 2022). İki vaka modeliyle iki belgeyi, belge grubunu, belge setini veya bu düzeylerin bir karışımını karşılaştırabilmek mümkündür. Araştırma kapsamında iki farklı rapor dosyası için değişken olarak belirlenen kodlar iki vaka modeli ile belge karşılaştırması yapılarak nitel analiz yapılmıştır.

Şekil 1: Karşılaştırılan belgelerin İki Vaka Modeli gösterimi
Figure 1: Two Case Model representations of documents compared

Yapılan iki vaka modeli incelendiğinde 2010 ve 2021 raporlarının benzer yönleri ve farklılıkları tek bir görselde anlaşılabilir (Şekil 1). Öncelikle iki raporun benzerliklerine bakıldığında kentsel dönüşüm, yapı denetim sistemi, basın medya, mikrobölgeleme, hasar tespit çalışmaları, erken uyarı sistemleri, deprem sigortası, arama kurtarma, tatbikatlar ve farkındalık kodlamalarının yapıldığı görülmektedir. Bu konular 2021 raporunda belirgin olarak çok daha fazla sayıda yer almıştır. 2010 yılında yayımlanan raporun 2021 yılında yayımlanan rapordan ayrılan özelliklerine bakıldığında yapı güçlendirme, afet arşivi, afet bilgi sistemleri, kırsal planlama ve bina bilgi sistemleri kodlanma sırasıyla yer almıştır. 2021 yılındaki rapora bakıldığında 2010 yılında yer alan raporun dışında çok daha yeni kavramların yer aldığı açıkça görülebilmektedir. Bu kavramlar toplanma alanları, UDAP, AYDES, deprem gözlem ağları, TAMP, barınma alanları, yapısal olmayan riskler, duyarlılık analizi, dirençlilik ve İRAP olarak sıralandığı görülmektedir.

3. BULGULAR

3.1) 2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunun Genel Değerlendirmesi

Deprem risklerinin araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi maksadıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu, verilen öneriler doğrultusunda araştırması gerçekleştirilmiş olan bir rapordur. Bu araştırma bağlamında çalışılan konular, "Türkiye'nin Depremelliği" ve "Zarar Azaltma" olarak iki temel başlık altında bir araya gelerek deprem öncesi, deprem sırası ve deprem sonrasıyla ilgili alınan ve alınması gereken tedbirler bakımından incelemeye tabi tutulmuştur.

Adı geçen komisyon raporunun birinci bölümünde, komisyonunun kuruluşu, yaptığı yerinde inceleme faaliyetleri, toplantılar, bilgi talepleri ve diğer çalışmalar genel olarak özetlenmiştir. İkinci bölümünde ise 1999 yılında yaşanan deprem sonrasında rapor tarihine kadar yapılan iyileştirme ve zarar azaltma faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Böylelikle, raporun ilk iki bölümü ile meydana gelen depremin o günkü mevcut kaynakların ve kurumsal kapasitenin analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Yapılan analiz sonucunda, deprem odağında çözülme ihtiyacı olan sorunlar belirlenmiş ve bu sorunlar raporun üçüncü kısmında belirtilmiştir. Dördüncü bölümde, afet politikasının komisyon tarafından benimsenen teorik çerçevesi deprem özellikli olarak çizilmiştir. Son bölümünde ise öneriler ve eleştiriler yer almıştır.

3.2) 2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunun Genel Değerlendirmesi

30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan İzmir depremi sonrasında, depremlerin yol açtığı zararların en aza indirilmesi amacıyla alınabilecek önlem ve tedbirlerin belirlenmesi için 10 Kasım 2020 tarihinde göreve başlayan Meclis Araştırma Komisyonu hazırlamış olduğu ve yaklaşık 500 sayfa gibi oldukça hacimli bir raporu yaklaşık 8 aylık bir sürenin sonunda 16 Temmuz 2021 günü tamamlayarak TBMM Başkanlığı'na sunmuştur. 2021 tarihli araştırma komisyonunun yapmış olduğu çalışmada, afet yönetiminin tüm aşamalarına temas ettiği görülmektedir. Çalışmada, Meclis Araştırma Komisyon Raporunun bir önceki dönem olan 2010 yılındaki yine deprem konusu özelinde ortaya konulan rapor ile benzer ve farklı yanları karşılaştırılmış ve aradan geçen 10 yılda afet yönetim sürecinde Türkiye'nin kat ettiği ilerlemeler ile halen çözüm bekleyen sorun alanlarına değinilmiştir.

3.3) Sürdürülebilir Kalkınma ve Afet Dirençliliğine Yapılan Vurgu

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda; doğal afetlerin her şeyden önce bir kalkınma sorunu olduğu, sürdürülebilir kalkınma için; afet riskinin azaltılmasına, sosyal ve kültürel kalkınmaya, ekonomik büyümeye ve ekosistemin korunmasına ihtiyaç duyulduğu bildirilmiştir. Afet risk yönetiminin sürdürülebilir kalkınma stratejilerine dâhil edilmesiyle olası can ve mal kayıplarının önüne geçilebileceği, sürdürülebilir kalkınma için afetlerin azaltılmasının gerekli olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu politikaların benimsenmesiyle doğal afetler ve özellikle depremlerle ilgili sorunların analitik olarak tanımlanmasının daha anlamlı hale geleceği vurgulanmıştır. Kurum ve kuruluşlarda uygulanabilir bir zarar ve risk azaltma planı veya programının varlığından açıkça bahsedilmemiştir. Çevresel değerlendirme konularında, bugüne kadar sürdürülebilir kalkınma ve risk azaltma üzerine araştırma ve faaliyetlerin entegrasyonunun sağlanamadığı vurgulanmıştır. Söz konusu raporda, Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı Hazırlama Projesinin (KENTGES) önemi üzerinde durulmuştur.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda; 2021'de hazırlanan rapor öncelikle bir tespitle işe başlamaktadır. Başta depremler olmak üzere afetlerin sebep olduğu maddi ve manevi kayıpların kalkınma hamlelerini sekteye uğrattığı ve afet dirençliliğinin stratejik olarak bir kalkınma meselesi olduğu gerçeğinin altı çizilmiştir. Komisyon bu noktada, sürdürülebilir

kalkınma hedefleri ile afetlere dirençli toplumların birbirinden ayrılması mümkün olmayan ve hatta birlikte gelişimi zaruri olan iki önemli unsur olduğunu ifade etmiştir.

3.4) Deprem Bilgi Sistemlerine İlişkin Öneriler

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, deprem bilgi sistemi altyapısının, Türkiye’de farklı türde girişimlerin ve karar alma mekanizmalarının temelini oluşturacak doğal afetlerle ilgili bilgi sistemlerinin kullanımının yönetim süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Türkiye’nin “afet zararlarının azaltılması” stratejisi çerçevesinde, deprem ve deprem araştırmaları ile ilgili bilgi sistemleri ve bilgi sorunları ele alınırken ilgili kurumlar tarafından “risk yönetimi bilgi sistemlerini” dikkate alan bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, deprem bilgilendirmesinin mevzuatla AFAD Başkanlığına verildiğini ve kamuoyunda yanlış algıların önüne geçmek amacıyla bu konuda tek bir resmi açıklama yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Deprem gözlem ağının geliştirilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan bölgelerde yeni gözlem istasyonlarının kurulması gerektiğini, deprem tehlikesinin yüksek olduğu bölgelerde nükleer santral ve fabrikalar gibi kritik öneme haiz yapıların ve bundan kaynaklanabilecek maddi ve sosyal kayıpların önüne geçilebilmesi için erken uyarı sistemlerinin hayata geçirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) tarafından Türkiye Diri Fay Haritasının yeni tespiti yapılan fay alanlarını içerecek şekilde devamlı güncel tutulması gerektiği, Türkiye Deprem Tehlike Haritasının da bu veriler ışığında güncellenmesinin sağlanması adı geçen raporda dile getirilmiştir. Tsunami tehlikesi olan yerleşim birimlerinde yerel yönetimlerle yapılacak işbirlikleri sayesinde kıyı yerleşimleri için risk değerlendirmeleri yapılması, tahliye ve acil eylem planlarının yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra aktif fay hatları konusunda bölgesel ve yerel ölçekte deprem tehlike ve risk haritalarının hazırlanması, yüzey faylanması tehlike zonlarının 1/1000 ölçeğinde belirlenerek haritalanması gerektiği hususları, önemle vurgulanan konular arasındadır.

3.5) Kentsel Dönüşüme Dikkat Çekilmesi

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, halkımızın depreme karşı bilinçsiz eylemleri sonucunda; ekonomik, sosyal ve teknik uygulamalardaki eksikliklerden kaynaklanan sorunların giderilmesi için mahalli idareler kanununda değişiklik yapıldığı, kentsel dönüşüm uygulamasına geçildiği, yapı kontrol sistemlerine büyük önem verildiği, Emlak Kanununda değişiklik yapıldığı, yeni afet yönetimi kurallarının kabul edildiğinden bahsedilmiştir. Kentsel dönüşüm, planlama araştırmalarında en acil konu olduğundan, kentsel dönüşüm konusunun afet önlemleri kapsamında değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Bununla birlikte kentsel dönüşüm planlarının yerel halkın ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmasına özen gösterilmesi, sosyal sözleşmelere uygun projelerin geliştirilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. Akademik çevrelerden gelen önerilerin (kitlesel yenileme modelleri) kentsel dönüşüm çalışmalarına dâhil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kentsel dönüşüm yasası kapsamında, mülkiyet haklarını koruyarak bazı alanlarda yoğunluğu artırmak, bazı alanlarda siteleri birleştirerek yapı stokunun yenilenmesini sağlamak gerekebilmektedir. Afet önleme ve azaltma için imar çerçeve kanun taslağı ve kentsel dönüşüm kanun taslağı üzerinde çalıştay düzenlendiği dile getirilmiştir. Kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında, afet riskinin yüksek olduğu plansız şehirleşen bölgelerin depreme karşı dayanıksız olan yapı stokunun yıkılarak, yerlerine sosyal donatılarıyla birlikte, depreme dayanıklı ve güvenli konutlar inşa edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, riskli yapıların dönüşümü konusuna ağırlık verildiği görülmektedir. Bu çerçevede, afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi amacıyla çıkarılan 6306 sayılı yasanın belirlediği kriterler bağlamında riskli yapıların yüzde 90’dan fazlasının 1997 yılından önce, geriye kalan kısmının ise 1997 ile 2007 arasında inşa edildiği tespiti yaptırılmıştır. Bu veriler özellikle 1997 öncesinde yapılmış olan binaların risk

değerlendirmelerinin biran önce bitirilmesinin önemini gözler önüne sermektedir. Komisyon raporunda işaret edildiği üzere, toplam riskli bina olarak tespiti tamamlanan bağımsız birimlerin yüzde 50'den fazlasının İstanbul ilinde yer aldığı, bu yapıların yıkım yüzdesinin ise yüzde 87'yi aştığı belirtilmektedir. Kentsel dönüşümün kamu binaları özelinde yapılan envanter çalışmalarına göre Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılan çalışmalara göre kamu yapı stokunun neredeyse yüzde 40'ının depreme dayanıklı olmadığı ve bu nedenle güçlendirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Raporla ülke genelinde güçlendirmeye tabi tutulacak bina sayısının 195 binden fazla olduğu ve bunun maliyetinin ise yaklaşık 300 milyar bulacağı tahmini yapılmaktadır. Kamu binası dışında kentsel dönüşümün finansmanı konusunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca yapılan tespitlere göre Türkiye'de dönüştürülmesi gereken riskli konut sayısı 6.700.000 olup yine yapılan öngörüler ışığında konut başı maliyet bedelinin 355 bin TL olacağı değerlendirilmektedir. Bu hesaplamalar söz konusu konutların kentsel dönüşümüne girmesi için toplam 2 trilyon 300 milyon TL'lik bir maliyet ortaya çıkmaktadır. Bu maliyetler de göstermektedir ki; kentsel dönüşümde ortaya çıkan en önemli sorun alanı yeterli finansman ihtiyacıdır. Meclis Araştırma komisyonunca belirtildiği üzere, sözü edilen bu maliyetin devlet tarafından kısa zamanda karşılanması zor görülmekle birlikte yapı sahiplerinin de bu maliyete katlanmalarının kentsel dönüşüm çalışmalarını hızlandıracağı ifade edilmiştir. Raporla kentsel dönüşüm konusunda belediyelere de önemli sorumluluklar düştüğü belirtilerek bu birimlerde mutlaka kentsel dönüşüm konusunda yapılanmaya gidilmesi gerektiği ve yerel birimlere ait işbirliklerin bu noktada daha fazla rol almasından söz edilmiştir.

3.6) Deprem ve Diğer Afet Türlerine Karşı Toplumsal Farkındalığın Arttırılması

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, doğal afetlerin meydana getirdiği hasarların azaltılmasının, toplumun her ferdinin ve her kesiminin bilinçli ve etkin katılımı ile mümkün olabileceği belirtilmiş olup bunun için de toplumsal farkındalık yaratmanın önemi üzerinde durulmuştur. Toplumun sorumluluklarını benimsemesi, zarara uğramış fakat kendini yeniden yapılandırabilen bir toplum oluşturulması, bilgiye erişilebilmesi ve toplumun iyi örneklerden yararlanabilmesi, afet zararlarının azaltılmasında toplumsal olarak güçlü olunması için önemli gelişmeler sağlayacağı üzerinde durulmuştur. Bireysel ve toplumsal bilinçlendirme için, deprem konusunun örgün ve yaygın eğitim sistemi içine yerleştirilmesi gerektiği, örgün eğitim için yeni müfredat düzenlenmesi ve halk eğitimi için eğitim standartları oluşturulmasının önem taşıdığı belirtilmiştir. Halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi faaliyetleri yeniden programlanarak, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının desteğinin alınmasının önem taşıdığı ve deprem konuları ile ilgili "eğiticilerin eğitimi" için özel programlar düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyonu, depreme dirençli toplum oluşturmak amacıyla AFAD Başkanlığınca 2021 yılının "Türkiye Afet Eğitim Yılı" ilan edilmesini olumlu gelişmeler olarak değerlendirmektedir. AFAD Başkanlığından alınan bilgilere göre, 2021 yılında 51 milyon vatandaşa ulaşılması hedefiyle yola çıkılmış ve gerek yüz yüze gerekse çevrim içi verilen afet farkındalık eğitimleri ile 56 milyon kişiye ulaşıldığı bildirilmiştir. Yine bu yılda kamu kurumları, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği protokollerinin yapılmış olması, toplumun tüm kesimlerine ulaşılması noktasında önemli bir çalışma olmuş, bunun yanında il ve ilçelerde kurulan afet eğitim çadırlarında yapılan etkinliklerin, sosyal medya ve diğer dijital platformların yoğun bir şekilde kullanımının farkındalığın arttırılmasına katkı sağladığından söz edilmiştir (AFAD 2021a). Komisyon raporunda, yapılacak tatbikat ve eğitim çalışmalarının incinebilir grupların ihtiyaçlarının gözetilerek hayata geçirilmesinin önemi üzerinde durulmaktadır. Arama, kurtarma, tahliye ve barınma gibi müdahale ve iyileştirme faaliyetlerine yönelik planların engelli, yaşlı ve çocuklar gibi farklı ihtiyaç sahibi bireylerin talepleri dikkate alınarak hazırlanması gerektiğinden söz edilmiştir. Yine afetler sonrasında yapılan psikososyal çalışmaların da yetkin kişiler eliyle yapılmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Araştırma Komisyonunun depreme karşı alınabilecek önlemler konusunda yapı sağlığı izleme sisteminin çok katlı yüksek yapıları içerecek şekilde ve bunun yanında köprü, okul, hastane gibi kamu hizmet binalarında ve kritik önem arz eden altyapı tesislerinde yaygınlaştırılması gerektiğinden

bahsedilmiştir. Raporunda işyerleri özelinde, afetler konusunda yapısal risklerin dikkate alınması yanında bu işletmelerin iş sürekliliği planlarını da yapmaları gerektiği vurgulanmıştır.

3.7) Toplanma Alanlarının Mevcut Kapasitelerinin Yükseltilmesi

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda toplanma alanları ile ilgili bir ibare bulunmamaktadır.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda üzerinde önemle durulan diğer bir konu başlığı, afet ve acil durum toplanma alanlarının kapasitelerinin artırılmasına yöneliktir. Bu alanların alt yapı eksikliklerinin giderilmesi, mobil ve internet hizmeti verilebilmesi için fiber altyapıların hazırlanması gerektiği dile getirilmiştir. Raporunda toplanma alanlarının vatandaşlar arasında görünürlüğünün sağlanmasının önemli olduğu belirtilmiştir. AFAD Başkanlığından öğrenildiği üzere ülke genelindeki toplanma alanı sayısı 27.540 olup bu alanların yüzde 70'inden fazlasında elektrik, su ve kanalizasyon gibi alt yapı çalışmaları devam etmektedir (AFAD 2021b).

3.8) Risk ve Zarar Azaltma Planlarına Yapılan Vurgu

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, planlama kademelerine ve yerleşme tipolojilerine uygun olarak, fiziki planlama ile risk sektörlerinin ilişkilendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile söz konusu yeni Başkanlığın görevleri içinde yer alan; zarar azaltma planlarını yapma veya yaptırmaya maddesi ile risk ve zarar azaltma planlarına bu vesileyle ilk kez vurgu yapılmıştır.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, AFAD Başkanlığınca hazırlık çalışmaları devam eden "Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı"nın uygulamaya geçirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir ve bu belgenin operasyonel düzeyde alt çalışmalarından biri olan kısa adı TARAP olarak adlandırılan "Türkiye Afet Risk Azaltma Planı"nın da hazırlanmasından söz edilmiştir. AFAD Başkanlığından alınan bilgiler çerçevesinde, TARAP belgesi üzerinde yapılan çalışmalarda sona gelmiş olduğu 2021 yılı Aralık ayı itibarıyla paydaş kurumların katılımıyla geniş kapsamlı bir çalıştay düzenlendiği ve yakın zamanda söz konusu planın uygulamaya alınacağı açıklanmıştır (AFAD 2021c). Afet riski altındaki illerin afet sonrası iyileştirme planlarının hazırlanmasının önemi üzerinde duran komisyon raporu, 2019-2023 yıllarını kapsayan Onbirinci Kalkınma Planında hedef bir gösterge olarak ortaya konulan hem ulusal hem de yerel bazda afet sonrası iyileştirme planlarının hazırlanması konusuna dikkat çekmektedir. Komisyonun kısa adı TAMP olan "Türkiye Afet Müdahale Planı"nda güncelleme yapılması gerektiğine ilişkin tespitleri de önemli bir husustur. Şöyle ki; Araştırma Komisyonu afet yönetim sürecini afetin öncesi, sonrası ve sonrası şeklinde bütüncül bir boyutta ele almakta ve yukarıda sözü edilen TARAP, TAMP ve afet sonrası iyileştirme planlarını bütüncül afet yönetim süreçlerinin parçaları olarak değerlendirmektedir. Özellikle risk ve zarar azaltma konusuna yapılan vurgu ise uzun yıllardır dillendirilen kriz yönetiminden risk yönetimi anlayışına geçişin Meclis Araştırma Komisyonunca da bilindiğini ve tam anlamıyla benimsenip sahiplenildiğini göstermektedir.

3.9) Afetler Konusunda Çerçeve Bir Kanun ve Bir Üst Kurul İhtiyacının Olduğu

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, Yapı Denetim Sistemi ile ilgili yaşanan sorunların belirlenmesi, yapılan denetimlerden ortaya çıkarılan bulguların yorumlanarak inşaat sektöründen elde edilen verilerle beraber değerlendirilmesi sonucunda, Yapı Denetimi Uygulama Usul ve Esasları Yönetmeliği yeniden düzenlenerek Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinin 05/02/2008 tarihinde uygulanmaya başlandığı ifade edilmiştir. Zaman sürecinde tarafların yaşamış olduğu sorunların giderilmesi için, 4708 sayılı Kanunda değişiklik

yapılması gerekmekte olduğu ya da yeni hükümler eklenmesi ihtiyacı tespit edildiğinden, Yapı Denetimi Kanunu Tasarısı Taslağının hazırlandığından bahsedilmiştir.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, mevcut afetler konusunu içeren kanun ve yönetmeliklerin gözden geçirilmesi tavsiyesinden öte hukuki anlamda daha yapısal bir değişikliğe gidilmesinin yerinde olacağı değerlendirilmiştir. Komisyona göre, Umumi Hayata Müessir Afetler konusunda yürürlükte olan 7269 sayılı kanunun yerine bütün afet türlerini içerecek şekilde risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini kapsayan ve ilgili tüm birimlerin yer alacağı çerçevede bir "Afet Kanunu" çıkarılması gerektiği vurgulanmıştır. Yine raporda ifade edildiği üzere, çıkarılacak böyle bir kanun; imar mevzuatını, kentsel dönüşüm kanununu, yerel yönetimlerin afetler konusundaki görev ve sorumluluklarını kısacası afetlere münhasır olan görev ve yetkilerin bir bütünlük arz edecek şekilde toparlanmasını sağlayacak, böylelikle farklı kurumlardaki görev ve yetki çatışmalarının önüne geçilebilecektir. Meclis Araştırma Komisyonunda üzerinde durulan önemli hususlardan biri de, Cumhurbaşkanlığı bünyesinde afetler konusunda görev ve sorumluluğu bulunan ilgili bakanların yer alacağı, bütünlük afet yönetimi konusunda hazırlanacak plan ve eylemlerin görüşüleceği, afet ve acil durum yüksek kuruluna benzer şekilde bir üst kurul oluşturulmasının faydalı olacağı şeklinde yapılan değerlendirmedir. Komisyon önerisinde yer aldığı şekliyle böyle bir kurul merkezi yönetimle yerel birimler arasında eşgüdümü arttıracak, izleme ve değerlendirme yapabilecek ve stratejik düzeyde kararlar alabilecektir.

3.10) Afetler Konusunda Yetkili Özel İhtisas Mahkemelerinin Kurulması

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunun kurumsal yapılanma bölümünde, afetler hususunda yaşanan hukuki problemlerin ve özellikle afetler sonrası oluşabilecek uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde sonuca ulaştırılabilmesi için ihtisas mahkemeleri oluşturulması gerektiği konusu yer almıştır.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda deprem risklerinin azaltılması konusunda, bir önceki raporda yer verildiği gibi, önemli bir tavsiyenin gündeme getirildiği görülmektedir. Raporda, afetler konusunda uzmanlaşmış ve bu alana ilişkin yargı denetimini etkinleştirecek özel ihtisas mahkemelerinin kurulması önerilmektedir. Böylelikle gerek kentsel dönüşüm gerekse afet konutu gibi yapısal iyileştirmelerde yaşanan sıkıntılar teknik uzmanlığı bulunan mahkemelerce daha etkin bir şekilde ele alınmış olacaktır. Üstelik bu mahkemelerde görev alacak bilirkişilerin de meslek uzmanları arasında seçilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda mesleğe alınan hâkim ve savcı adaylarının staj programlarında kentsel dönüşüm, afet sonrası iyileştirme faaliyetleri gibi deprem risklerinin azaltılmasını amaçlayan uygulamaların yer alması gerektiği belirtilmiştir. Komisyona göre böylelikle hâkim ve savcıların afet farkındalığı konusunda bilgi düzeyleri arttırılmış olacaktır.

3.11) Bilgi Sistemlerinin Etkin Kullanımı ve Haberleşme

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, depremlerle ve deprem çalışmalarıyla ilgili bilgi sistemlerinin ve bilgi sorunlarının ilgili kurumlarca ele alınmasında, ülkemizin "afet zararlarının azaltılması" stratejisi kapsamında, "risk yönetimi bilgi sistemleri"ni dikkate alan bir yaklaşımın oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda üç farklı araştırma projesi gerçekleştirilmiştir. Bu projeler Afet Bilgi Sistemleri ve Araştırma Projeleri, Deprem Bilgi Sistemleri ve Araştırma Projeleri ve sonuncusu Bina Bilgi Sistemleridir. Türkiye ulusal afet arşiv sistemi, bütünlük afet tehlike haritası çalışmaları, uydu görüntülerinin afet anında kullanımı, Orta Asya Cumhuriyetleri Afet Bilgi ve Afet Araştırma Eğitim Merkezi'nin kurulması, ulusal sismik ağ sisteminin geliştirilmesi projesi ve bina bilgi sistemleri projeleri hazırlanan bilgi sistemi projelerine örnek olarak verilmiştir. Haberleşme alanı ile ilgili olarak da; afetlerde iletişim kanallarının kesilmesinin meydana getireceği olumsuzlukları önlemek adına, "Haberleşme Ağı Oluşturma ve Yaygınlaştırma Projesi"nin sürdürüldüğü vurgulanmış, Türk Kızılayı'nın sahip olduğu mevcut haberleşme ağına, altyapılar çökse bile iletişim imkânı

sağlayan uzak mesafe telsiz sistemleri ve uydu haberleşme sistemleri ve uydu üzerinden görüntülü iletişim sistemlerinin bulunduğu adı geçen raporda özel olarak belirtilmiştir.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda üzerinde önemle durulan konulardan bir diğeri, AFAD Başkanlığı tarafından geliştirilen ve kısa adı AYDES olan "Afet Yönetimi Karar Destek Sistemi"nin daha etkin bir şekilde kullanılması tavsiyesidir. Buna göre afet ve acil durumlarda ihtiyaç duyulabilecek akü, jeneratör gibi enerji donatım ve ekipmanlarının ve iş makinası gibi ağır taşıtların özel kuruluşların envanterinde bulunanlar da dâhil olmak üzere AYDES sistemine kaydedilmesi gerektiği hususu vurgulanmıştır. Komisyonun bu konuya ilişkin ilk bakışta biraz detay gibi görünen saptaması aslında oldukça yerinde bir tespittir. Şöyle ki; Komisyonun ortaya koyduğu bu tespit, kurum ziyaretlerinde alınan brifingler yanında afet bölgelerindeki ihtiyaç duyulabilecek kaynakların neler olduğu konusunda komisyon üyesi milletvekillerinin bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Bu kanıyı destekleyen bir başka öneri ise nüfus idaresi tarafından çalışmalarını tamamlanan ve kısa adı MAKS olan Mekânsal Adres Kayıt Sisteminin AYDES entegrasyonunun yapılması konusundaki tavsiyedir. Üstelik komisyon bir adım daha ileri giderek MAKS sisteminde binalarda ikamet eden ailelerin bilgilerinin bulunduğunu fakat sanayi tesisi, fabrika ve işyerlerinde çalışan kişilerin adres, iletişim ve diğer bilgilerinin bulunmadığını belirtmiştir. Bu nedenle Meclis Araştırma Komisyonunca işyerleri özelinde MAKS sistemine gerekli birleştirmelerin yapılması gerektiği önemle tavsiye edilmektedir. Yine bilgi sistemleri ve haberleşme konusu özelinde, komisyon tarafından gündeme getirilen bir diğer husus, sayısal telsiz sistemleri ile uydu modemleri ve uydu haberleşmesinin ülke genelinde yaygınlaştırılması ve bu açıdan afetlerde iletişimin aksamaması amacıyla gerekli bilişim alt yapı sistemlerinin oluşturulması konusudur.

3.12) AFAD Gönüllülük Sisteminin Yaygınlaştırılması

2010 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) yeni kurulmuş bir kurum olduğu için henüz gönüllülük sistemi kurulmamıştır. 2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda gönüllülük sisteminin Kızıllaç-Kızılay Hareketi hizmetlerinin temeli olduğu şeklinde bir değerlendirme bulunmaktadır. Söz konusu raporda; bahse konu faaliyetlerin halka daha verimli olarak sunulabilmesinde gönüllü faaliyetlerinin ve bu çalışmalarda görev alan gönüllü sayısının artırılmasının önemli olduğu belirtilmiştir.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda dikkat çeken bir başka konu AFAD Gönüllülük sistemidir. Komisyona göre afetlerde görev alan gönüllülerin motivasyonlarını arttırmak ve bu sisteme dâhil olacakları özendirmek için birtakım düzenlemeler yapmak gerekmektedir. Komisyon, gönüllülerin kamu misafirhanelerinden yararlandırılması, müze ve diğer benzer alanlara ücretsiz girişlerinin sağlanması, taltif ve teşekkürler ile motive edilmelerini tavsiye etmektedir. Komisyon, AFAD Gönüllülerinin mahalle bazlı bir yapılanma ile daha etkin bir şekilde sisteme dâhil olmalarını gündeme getirmiş ve bu bağlamda mahalle afet gönüllülerinin yaşadıkları mahallede engelli vatandaşların tespit edilmesi, tahliye ve iyileştirme süreçlerinde destek sunabileceklerini dile getirmiştir. Ayrıca raporda, kamu ve özel kuruluşlarda gönüllü arama ve kurtarma ekiplerinin oluşturulmasının önemli olduğu vurgusu yapılmış ve akredite olmuş ekiplerin yetkinliğini arttıracak ve bu sistemi özendirecek düzenlemelerin hayata geçirilmesinden bahsedilmiştir.

3.13) Sürdürülebilir Deprem Fonu Oluşturulması

2010 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda sürdürülebilir deprem fonu ile ilgili bir ibare bulunmamaktadır.

2021 Yılı Meclis Araştırma Komisyon Raporunda, deprem zararlarının asgari seviyeye indirilmesi amacıyla mevzuat çalışmaları yapılarak gerek merkezi yönetim bütçesinden gerekse çeşitli işlemlere eklenecek vergiler ile bir kaynak oluşturulması yönünde önemli bir tavsiyede bulunulduğu görülmektedir. Komisyona göre bu sayede, hem deprem hem de diğer

afet türlerinin risklerini gidermek daha kolay olacak ve finansal açıdan önemli bir destek kalemi olacak şekilde “sürdürülebilir deprem fonu” kurulacaktır. Raporda ortaya konulan bir diğer öneri de, depremler ve diğer afetlerin muhtemel etkilerinin ve risklerinin en aza indirilmesini sağlamak amacıyla merkezi yönetim bütçesinden hazırlık, müdahale ve risk azaltmaya yönelik projelere, devlet yatırım programına alınması konusunda öncelik verilmesidir. Üstelik harcamaların takip edilmesi için bütçe sınıflandırmasına uygun bir şekilde kayıtların tutulması gerektiği tavsiye edilmiştir.

4. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Çalışma kapsamında belirlenen yöntem aracılığıyla yapılan analizlerde kentsel dönüşümden yapı denetim sistemine, arama kurtarmadan farkındalığa pek çok anahtar kelime üzerinden benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir. Bu benzerlik ve farklılıklar incelenen dokümanlarda öne çıkan noktalar. Böylelikle üzerinde durulması önem arz eden unsurlar görünür hale gelmiş ve çalışmanın detaylı bir şekilde ele alacağı konular için bir zihin haritası ortaya çıkmıştır.

Çalışmada ele alınan Meclis Araştırma Raporları, Türkiye'nin yer aldığı coğrafi ve jeolojik bölgede yadsınamaz bir gerçeklik olan deprem afeti tehlikesine dikkat çekilmesi noktasında önem arz etmektedir. Deprem tehlikesine dikkat çekilen bu raporların aslında en önemli özelliği konunun kanun koyucu tarafından incelemeye alınmış olmasıdır. Bu bağlamda Türkiye'nin 1962 yılından günümüze değin yaklaşık 60 yıllık bir zaman zarfında Meclis çatısı altında milletin temsilcileri olan vekiller tarafından deprem gerçeğinin araştırılıp incelemeye tabi tutulması, bu afet türü nedeniyle ağır bedeller ödeyen Türkiye için oldukça kıymetlidir.

Toplumun genelini ilgilendiren ve toplum dinamikleri açısından önem arz eden belli bir konuda bilgi edinilmesi, elde edilen bilgilerin sağlıklı çözümler üretecek bir hale dönüştürülmesi amacıyla kurulan meclis araştırma komisyonları, Mecliste görev alan hem iktidar hem de muhalefet milletvekillerinin katılımıyla oluşmaktadır. Haliyle oluşturulan bu komisyonlarda farklı görüş ve değerlendirmelerin yapılması oldukça doğaldır. Bu açıdan gerek 2010 gerekse 2021 yıllarındaki Meclis Araştırma Komisyonlarında görev alan milletvekillerince hazırlanan araştırma raporlarının geneli üzerinde çeşitli eleştiriler de yapıldığı görülmektedir.

2010 yılı Meclis Araştırma Komisyon raporunda muhalefet milletvekillerinin yaptığı eleştirilerde; öncelikle hazırlanan raporun kişileri ve kurumları tanımaktan öte gidemediği, meclise bir kanun teklifinde bulunulmadığı belirtilmiştir. Yine 2010 yılı raporunda gündeme taşınan diğer eleştiriler ise kaçak bina stoku ve yapı denetim sisteminin kapsamlı bir şekilde ele alınması gerektiği, hasar tespit çalışma standartlarının oluşturulması ve bu konuda yapılacak çalışmaların ivedilikle tamamlanması gerektiğine yöneliktir.

2021 yılı Meclis Araştırma Komisyon raporunda; muhalefet kanatta olan vekillerin TBMM Başkanlığına sundukları önergede, depreme karşı birçok yasa, yönetmelik çıkarılmasına rağmen uygulamada başarılı olunamadığı eleştiri konusu yapılmaktadır. Bir başka eleştiri konusu ise İstanbul'da belirlenen toplanma alanlarının başka vasıflı imar alanlarına çevrildiği, imar affından yararlanan binaların tehlike arz edebilecekleri ve 2019'da İstanbul Kartal'da 8 katlı bir binanın çökmesini bu duruma örnek olarak göstermeleridir. Muhalefet vekilleri toplanma alanlarının denetlenmesi gerektiğini, Zorunlu Deprem Sigortası poliçe bedellerinin Hazine tarafından ödenmesi gerektiğini ve fay hatları üzerinde yapılaşmaya gidilmemesi için gereken tedbirlerin alınması gerektiğini ve deprem sonrası ekonomi başlıklı bilimsel bir toplantının düzenlenmesi konularını gündeme getirmişlerdir.

Yine 2021 yılı Meclis Araştırma Komisyon raporunda muhalefet vekillerince komisyona sunulan ek görüşlerde; bölgesel ve yerel deprem tehlike haritalarının hazırlanması ve sürekli güncel tutulması gerektiği, deprem bilgi sistemi, afet erken uyarı ve tsunami erken uyarı gibi bilişim sistemlerinin iller bazında kurulmasının faydalı olacağı, deprem verilerinin Kandilli

Rasathanesi gibi enstitülerce de yayımlanıyor olmasının Türkiye'nin depremle mücadelesine katkı sağlayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye'deki yapıların deprem risk gruplandırması yapılarak hangi binaların muhtemel bir depremde yıkılacağı veya hasar göreceği şeklinde senaryo çalışmalarının da yapılması gerektiğine yönelik muhalefet vekillerince dile getirilen değerlendirmeler bulunmaktadır.

Meclis Araştırma Komisyon raporları yukarıda sözü edildiği üzere bir depremler ülkesi olan Türkiye'de konunun ehemmiyeti çerçevesinde önemli bir çalışmadır. Bununla birlikte çalışma kapsamında yapılmış olan analiz ve değerlendirmeler sonucunda, adı geçen raporların gerek kamuoyu nezdinde gerekse bürokratik süreçlerde daha etkin bir şekilde uygulamaya dönüştürülmesi ve bu sayede afetlere dirençli bir toplum hedefine ulaşılarak sürdürülebilir kalkınmanın temin edilmesi amacıyla aşağıda belirtilen öneri ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Öncelikle ifade edilmesi gereken nokta, 1962 yılından bu zamana kadar afetler özelinde hazırlanan Meclis Araştırma Komisyonlarının tamamının deprem konu başlığı altında düzenlendiğidir. Bu açıdan afetler konusunda inceleme ve araştırma yapılması amacıyla kurulacak komisyonların depremler dışında diğer afet türlerini de kapsayacak şekilde genişletilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Kaldı ki; küresel ölçekte etki ve yoğunluğu gittikçe artan bir oranda hissedilen iklim değişikliği kaynaklı taşkın, sel, fırtına, kuraklık, orman yangınları, ani meteorolojik değişimler gibi afete dönüşen aşırı iklim olaylarının her boyutuyla üzerinde durulan bir konu başlığı olması gerekmektedir. Hatta teknolojik afet olarak adlandırılan endüstriyel kazalar, KBRN olayları gibi durumların da kurulacak meclis araştırma komisyonlarında başlık olarak değinilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Afet yönetimine bakış anlamında 2010 yılı raporu, depremler başta olmak üzere diğer afet risklerine karşı hem nicelik hem de nitelik olarak 2021 raporuna göre daha dar bir çerçevede ele alınmıştır. 2021 raporu, afet tehlike ve risklerini bütüncül bir açıdan değerlendirmeye tabi tutmuş, kriz yönetimi anlayışından risk yönetimi anlayışına geçişin bu dönemde daha iyi bir şekilde anlaşıldığı görülmüştür. Şöyle ki; söz konusu raporda, afet ve acil durumlar sonrası güvenli alanlar olarak nitelendirilen toplanma alanlarının ilk defa 2021 yılı araştırma raporunda ele alınmıştır. Aynı zamanda risk ve zarar azaltma yaklaşımının ürünü olan İl Risk Azaltma Planı (İRAP), Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) gibi hem ulusal hem de yerel boyutları olan bu planların adı geçen raporda değerlendirilmiş olması risk odaklı bütüncül afet yönetimi anlayışının bir sonucudur.

Meclis Araştırma Komisyonlarının afetler konusunda hazırlanmış oldukları raporlar, TBMM'ne sunulmasına müteakip raporda belirtilen hususların yerine getirilmesi ve takip edilmesi amacıyla ilgili Bakanlık ve kamu kurumlarına gönderilmektedir. Raporun ulaştığı ilgili birimler ise raporda öne çıkarılan konuları mer'i mevzuat kapsamında yerine getirmek üzere çalışmalar yürütmektedir. Ancak raporların sağlıklı ve titiz bir şekilde takibinin yapılabilmesi noktasında; ya Meclis çatısı altında kurulmuş olan komisyonların sürekliliğinin sağlanması ya da ayrı bir takip sistemi kurularak raporlarda getirilmiş olan eleştiri ve tavsiyelerin gereğinin yapılması gerekmektedir. Bu sayede büyük özveri ve emek harcanarak düzenlenmiş olan Meclis Araştırma Raporlarının etkin ve sürekli bir afet yönetim sisteminin kurulmasına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

AFAD, 2021a. Basın Bülteni, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).

Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/afad-2021-afet-egitim-yilinda-51-milyon-kisiye-egitim-hedefini-asti-basin-bulteni-14122021>

AFAD, 2021b. Basın bülteni, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).

Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/afetlerde-turkiyenin-ortak-gucu-afad-12-yasinda>

AFAD, 2021c. Basın bülteni, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).

Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-plani-calistayi-yapildi>

Bilham R., 2009. The seismic future of cities, *Bull. Earthq. Eng.* 7(4) 839-887.

Coburn A.W., Spence R.J., Pomonis A., 1992. Factors determining human casualty levels in earthquakes: Mortality prediction in building collapse, 10th World Conference on Earthquake Engineering, Balkema, Rotterdam, Netherlands, 10, 5989-5994, ISBN 9054100605.

Erişim adresi: https://www.iitk.ac.in/nicee/wcee/article/10_vol10_5989.pdf

Comerio M.C., 2004. Public policy for reducing earthquake risks: A US perspective, *Building Research & Information* 32(5), 403-413, doi 10.1080/0961321042000221052.

Creswell J.W., 2014. Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni, 3.Basım, Siyasal Kitabevi, Ankara, ISBN 9786054627455, 368 s.

Dereli T., 2009. Endüstri ilişkileri ve çalışma hukuku alanında karşılaştırmalı araştırmalar ve yöntem, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 0(56), 1-20.

Dong Y., Frangopol D.M., Saydam D., 2013. Time-variant sustainability assessment of seismically vulnerable bridges subjected to multiple hazards, *Earthq. Eng. Struct. Dyn.* 42, 1451-1467.

Eyidoğan H., 2021. On kez deprem araştırma komisyonu kuran TBMM, bu kez deprem risklerinin azaltılmasını sağlayabilecek mi, T24 internet sitesi.

Erişim adresi: t24.com.tr

MAXQDA, 2022. User Guide, Manual, Two-Cases Model.

Erişim adresi: <https://www.maxqda.com/help.php?version=mx22&pdf=1&id=100110>

Polese M., Gaetani d'Aragona M., Di Ludovico M., Prota A., 2018. Sustainable selective mitigation interventions towards effective earthquake risk reduction at the community scale, *Sustainability* 10(8), 2894.

Resmi Gazete, 1973. 13/4/1973 tarih ve 14506 numaralı Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, Tertip:5, Cilt:12, S. 1850.

Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/17.5.584.pdf>

Resmi Gazete, 1982. 18/10/1982 tarihli ve 2709 kanun numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Tertip: 5 Cilt: 22, S. 3.

Erişim adresi: <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/>

Silverman D., 2010. Doing Qualitative Research: A Practical Handbook, 3rd Edition, Sage Publications, London, UK, ISBN 9781848600331, 456 p.

TBMM, 2010. Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, [Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları Açık Erişim Koleksiyonu](#), Yasama Yılı 4, Dönem 23, Sıra Sayısı 549.

Erişim adresi: <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/132>

TBMM, 2021. Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, [Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları Açık Erişim Koleksiyonu](#), Yasama Yılı 4, Dönem 27, Sıra Sayısı 278.

Erişim adresi: <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss278.pdf>

Tucker B.E., 2004. Trends in global urban earthquake risk: a call to the international Earth Science and Earthquake Engineering communities, *Seismological Research Letters* 75(6), 695-700.

ARAŞTIRMA VERİSİ (*Research Data*)

Çalışma kapsamında kullanılan veri türü TBMM'nin 2010 ve 2021 yıllarında halka açık olarak internet sitesinde yayımlanmış olduğu iki farklı Meclis Araştırma Komisyon raporlarından oluşmaktadır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI / İLİŞKİSİ (*Conflict of Interest / Relationship*)

Araştırma kapsamında yer alan bilgiler; herhangi bir kişiye, kuruma, ekipmana çıkar sağlamayı veya kişisel/kurumsal menfaat kazandırmayı amaçlamamaktadır.

YAZARLARIN KATKI ORANI BEYANI (*Author Contributions*)

- Çalışmanın tasarlanması (*Designing of the study*): Ö.B., H.İ.Ç.
- Literatür araştırması (*Literature research*): Ö.B., H.İ.Ç.
- Saha çalışması, veri temini/derleme (*Fieldwork, collection/compilation of data*): Ö.B., H.İ.Ç.
- Verilerin işlenmesi/analiz edilmesi (*Processing/analysis of data*): Ö.B., H.İ.Ç.
- Şekil/Tablo/Yazılım hazırlanması (*Preparation of figures/tables/software*): Ö.B., H.İ.Ç..
- Bulguların yorumlanması (*Interpretation of findings*): Ö.B., H.İ.Ç.
- Makale yazımı, düzenleme, kontrol (*Writing, editing and checking of manuscript*): Ö.B., H.İ.Ç.